

LUPTA

Apare în fiecare zi de lucru.
Abonament: 1 an 24 cor., 6 luni 12 cor.,
3 luni 6 cor. — România: 1 an 40 cor.
— Telefon Nr. 73—21. —

Proprietar: Dr. TEODOR MIHALI.
Director: Dr. ALEXANDRU VAIDA-VOEVOD.
Editor: Dr. AUREL VLAD.

Redacția și Administrația:
BUDAPESTA, VII., Rottenbiller-u. nr. 5 b I.
Inserțiuni după învoială.
Scrisori nefrancate se refuză.

Volnicia împotriva deputatului Vaida. Falimentul parlamentarismului.

Deputatul cercului electoral Ighiu, dl dr. Alexandru Vaida-Voevod s'a înfățișat astăzi în Camera ungară pentru a-și împlini datoria ce i-au impus-o alegătorii când l-au învrednicit de încrederea lor, ce i-o impun legile țării și regulamentul Camerei.

Și s'a întâmplat lucrul nemaipomenit în anele parlamentarismului, că a fost scos cu forța din sala de ședințe, că tovarășii săi de principii au fost nevoiți să-l apere cu trupurile lor, ca să nu fie insultat din partea unei majorități inconștiente de chie-marea și datoriile ei.

Procedeu acesta fără păreche nu constituie numai cea mai flagrantă violare a imunității, cea mai brutală încălcare a dreptului alegătorilor sancționat prin legile țării, ci constituie, în același timp, o ireparabilă știrbire a demnității și cinstei parlamentarismului.

„Cazul Vaida“ — ori din ce punct de vedere am privi lucrurile — n'are nimic de a face cu atentatul ce s'a săvârșit astăzi împotriva dreptului la imunitate.

„Cazul Vaida“ e al trecutului, e un fapt asupra căruia Camera și-a rostit odată verdictul — să-i zicem așa —, e un fapt pentru care Camera și-a luat satisfacția care i-a plăcut și asupra căruia nu se mai poate reveni în formă legală și cinstită.

Domnul Vaida, prezentându-se astăzi în sala de ședințe, nu s'a folosit numai de un drept al său de-a lua parte la discuțiile parlamentare, ci și-a împlinit, în același timp, și da-

torie de reprezentant al unui cerc electoral.

Majoritatea inconștientă n'a violat prin urmare numai un drept imunitar, ci a săvârșit totodată și delictul de-a împiedeca pe-un deputat în împlinirea datoriilor ce i le impune funcția sa.

Și dacă e delict să împiedeci pe un simplu cetățean în împlinirea datoriilor sale, cu atât mai mare e delictul de-a împiedeca în împlinirea acestor datorii pe un deputat, reprezentant a mii de cetățeni. E un delict ce s'a săvârșit împotriva libertăților cetățenești ale tuturor cetățenilor din țară, e violarea constituției care astăzi își serbează jubileul de patruzeci de ani.

Iresponsabili de faptele și cuvintele lor, analfabeții gălăgioși ai parlamentarului ungar — încurajați de cercurile cu a căror politică fățarnică nu cadrează adevărul și sinceritatea, ce transpiră din cuvântările acestui deputat român — se năpustesc și asupra celor, cari iau apărarea unui deputat împotriva căruia s'a pornit cea mai detestabilă goană și nu găsesc alte cuvinte în dicționarul lor de cunoștinți, decât injurături bătănești, învinuiri gratuite de tradare de patrie, recomandări nesăbuite la „spânzurători“ și — amenințări cu pumnii.

Glasul adevărului și al dreptății nu se poate însă înăbuși nici prin injurături, nici prin amenințări cu pumnii la adresa unui deputat care, deși încunjurat numai de o mână de bărbați, reprezintă și e talmaciul cereri-

lor îndreptățite și aspirațiilor juste ale unui popor de trei milioane.

*

Avem și noi pumni, cari ni se înclătează în durere și revoltă sufletească, avem și noi inimă, care resimte îndoita insultă, ce i se aduce unui luptător pentru drepturile unui popor asuprit.

„Fraților, — ne scria din incidentul „cazului Vaida“ un Moș din munții apuseni —, fraților, vă trimitem din inima munților, martorii dreptei noastre răzbunări de acum un veac de om, jurământul unei credințe neștirbite, lauda și admirația întregului neam al Moșilor pentru bărbăteasca luptă ce-o duc fruntașii fruntașilor noștri, apărătorii cauzei românești și reprezentanții României.“

Nu-și dau oare seama — nu analfabeții inconștienți, ci bărbații politici, cari prin aprobarea lor tacită îi încuragiază — de agitația neome-nească, ce-o fac prin astfel de proceduri brutale?

Toate nenumăratele procese, cu sutele de mii de amende și veacurile de închisoare n'au fost în stare să provoace o agitație atât de adâncă, cum va provoca-o goana reînnoită împotriva deputatului Vaida.

Procesele acele aveau cel puțin forma și aparența legalității, violarea de azi a libertății constituționale, însă, poartă timbrul celei mai vădite ilegalități timbrul disconsiderării brutale a drepturilor unui popor...

Sanționarea legilor școlare.

„Monitorul oficial“ publică sancționarea legilor școlare ale ministrului Apponyi: sancționarea legii XXVI despre școlile de stat și a legii XXVII despre raporturile de drept și salarizarea învățătorilor dela școlile populare elementare confesionale și comunale.

„Lex Apponyi“ a primit și sancțiunea celui din urmă for constituțional și va intra în vigoare cu ziua de 1 Iulie n.

*

Pentru noi, sancționarea acestor legi nu mai e surpriză. Cu câteva zile înainte o anunțasem cititorilor noștri pe baza informațiilor noastre primite din Viena.

Să ne oprim însă pentru un moment la motivele cari au îndemnat Coroana să sancționeze aceste legi, de cari avea multe obiecțiuni, scoase din memoriile episcopului român de ambele confesiuni.

O urmare a acestor nedumeriri a fost și refuzarea audienței ministrului de culte Apponyi, care — întors la Budapesta — a profitat de cel dintâi prilej a amenința Viena că demisia sa ar avea drept urmare demisia întregului cabinet. De aceea a stăruit contele Apponyi — la cina faimoasă a fracțiunii independiste de sub șefia lui Hollo — asupra solidarității guvernului: „Impreună am venit, împreună ne vom duce“.

Abia atunci s'a hotărât soarta proiectelor școlare.

Coroana stetea în fața unei dileme grele: să sancționeze sau să nu sancționeze proiectele? Refuzul sancționării lor ar fi adus cu sine — în urma solidarității proclamate de contele Apponyi și confirmate de Andrássy—demisia cabinetului întreg.

Cum însă căderea cabinetului e deja lucru hotărât — toate evenimentele recente o dovedesc — Viena a sancționat legile pentru a nu prezinta guvernului un pretext „patriotic“ pentru demisie, un pretext care ar fi prezentat demisia aceasta în lumină favorabilă pentru guvern și ar fi însemnat, cel puțin în parte, o rehabilitare a lui înaintea opiniei publice șoviniste.

Acea tă rehabilitare nu putea fi intențiunea Vienei. Coroana a promis, prin urmare, sancționarea legilor, pentru a înlătura orice piedici din calea ce duce, inevitabil, la *sufragiul universal*.

Sanționarea a promis-o însă numai pe după jubileul încoronării, de oarece la intervenirea unui înalt personaj din anturajul Majestății Sale — *Coroana era aplecată să-i cheme — cu prilejul jubileului — înaintea Tronului pe episcopii romani de ambe confesiuni, dându-le astfel prilej să spună verbal, ceea ce în scris, poate, nu vor fi putut spune.*

Avem informațiuni exacte, că chiar din aceste motive a stăruit ministrul-președinte Wekerle — căci alți miniștri nu mai au intrare în Burgul din Viena — ca sancționarea legilor să se facă înainte de jubileu.

Aceleași motive de tactică cari au avut drept urmare promisiunea că vor fi sancționate după jubileu, au determinat și sancționarea lor înainte de jubileu.

In ce privește acum mijloacele noastre de contrabalansare a tendințelor de maghiarizare a legilor, discuția lor nu mai intră

în cadrele acestui articol informativ, cum nu intră în cadrele strâmte ale acestui articol nici discuția eventualităților unei audiențe a episcopilor noștri la Majestatea Sa.

De-acum încolo e datoria bisericilor susținătoare să grijească de școlile încredințate lor. In această muncă grea, suntem convinși, vor avea tot sprijinul cu puțință al tuturor Românilor de bine.

Legea e lege, — deocamdată.

Drepturile limbii. In ședința de ieri a Camerei, deputatul kossuthist dr. Nagy Emil a luat și el cuvântul pentru proiectul lui Kossuth și într'un discurs „declamatoric“ — cum spun ziarele maghiare — a încercat să polemizeze cu deputații croați, dojenindu-i că țin discursuri în limba croată.

Deputatul croat Babici, un romancier cu nume mare, îi va răspunde în una din ședințele aceste. Clasice sunt însă cuvintele prin cari a anunțat pe culoare — acest răspuns:

„Dacă în limba noastră putem să exprimăm toate suferințele și bucuriile, toate amarurile și nădejile unui popor, dacă cu limba această putem servi ideile viitorului și putem zbiciui dușmanii acestor idei, cred că va fi destul de bună să răspundem în aceeaș limbă și unui Nagy Emil“.

„Agitator“ condamnat. Curtea cu jurați din Pressburg îl condamnase pe Martin Albin, redactorul ziarului naționalist slovac „Lidove Noviny“ la un an închisoare și 400 de coroane pentru „agitație“.

Curtea de casație din Budapesta, în urma apelului anunțat de dl Albin, s'a ocupat și ea de această chestiune și a confirmat „pedeapsa“ curții cu jurați.

Curtea cu jurați! Ce caracteristică nimerită îi face acestei curți patriotice „B. N-6“ din incidentul procesului pornit de catehetul armean Esztegár din Gherla, împotriva alor doi ziaristi din Cluj, despre care am amintit și noi în numărul de ieri!

„Ce spirit oribil și-a ținut intrarea în vremile din urmă, în salele curților cu jurați! Pedepsele de 6 — 8 — 10 — 12 luni curg gârlă pentru faptele cele mai neînsemnate: pentru agitații cari nu agită pe nimeni, pentru articole cari — pildă vie, e cazul Esztegar — s'a dovedit că cuprind adevărul“.

Și ce să zicem noi?...

Fondurile de dispoziție. Foștii miniștri Tisza István și Hieronymi Károly s'au prezentat ieri înaintea comisiunii de controlare a compturilor budgetare, pentru a da seamă de cele 550,000 de coroane, pe cari fostul ministru de comerț Hieronymi le-a ordonat din casieria căilor ferate pentru fondurile de dispoziție, cari stau la discreția ministrului-președinte.

Ambii miniștri au recunoscut că din sumele aceste s'au acoperit cheltuielile intime. A refuzat însă să dea amănunte în ce privește întrebuițarea detaiată a sumelor, referindu-se la faptul că și actualul guvern a făcut acelaș lucru. Și ministrul de comerț a ordonat pentru fondurile de dispoziție 50,000 coroane, cari s'au dat drept paușal ziarului „Egyetértés“. Tisza și-a exprimat mirarea cum de curtea de compturi dificultează acum ordonarea din 1905, când a aprobat ordonanțele din 1903 și 1904,

cari toate sunt de aceeaș natură și toate s'au făcut pe aceeaș cale. In ce privește legalitatea ordonanțelor, *comisia va face bine să-l întrebe pe actualul ministru-președinte, care a făcut acelaș lucru.*

Membri comisiei înzadar au pus întrebări cerând detalii în ce privește plățile făcute, Tisza a refuzat răspunsul pe motiv că însași menirea fondurilor secrete impun tăcere. Comisia — fără orice ispravă — și-a ridicat ședința și și-a amânat-o pe ziua de azi.

Ținta ce-o urmăresc corifeii guvernului „național“ e vădită: vreau să-l discrediteze pe Tisza, acum când știu că zilele guvernului sunt numărate. De-aceia goana aceasta împotriva lui pentru niște fapte pe cari le-a săvârșit și guvernul coaliționist... Ei nu se mai pot compromite, vor să-i compromită însă pe alții.

Un lucru rămâne însă adevărat: Banii publici ai țării se cheltuiesc pentru mituirea presei venale evreo-maghiare.

In veacul al XX-lea. Sub acest titlu, ziarul italian „La giovine Fiume“, ocupându-se cu proiectul lui Darányi, votat zilele trecute, zice despre guvernul „național“: „Acest guvern nemulțumește, vatămă și disprețuiește naționalitățile nemaghiare din Ungaria și prin tendințele sale de desnaționalizare și-le face dușmănoase, uitând că tot această greșală a fost cauza principală a înfrângerilor dezastruoase din 48.“

„Avem însă speranța că parlamentul în ora urtună, va simți cum i se roșește fruntea de rușine și va respinge cu indignare acest atentat la adresa libertății și a programului, — altminteri vom avea spectacolul greșos că Ungaria, care s'a redeșteptat în urma manoperilor unor egoiști preocupați, în prăpastia feudalismului reacționar“.

Ați rămas cu sp ranța...

Camera deputaților, în ședința de astăzi, după scandalul inscenat de majoritatea patriotică a urmat a urmat cu discuția proiectului de lege alui Kossuth. Pentru proiect a vorbit Szmrecsányi György și Reöck Iván, împotriva lui croatul Babici Llyuba și Srahovacz Mirko în limba croată.

Deputatul Hentaller a interpelat în chestiunea fondurilor de dispoziție. Wekerle, în răspunsul său recunoaște că a luat și el 50 mii de cor. din casieria căilor ferate, dar suma aceasta s'a replătit.

Două demonstrații.

—**Sosirea Majestății Sale la Budapesta**—

Joi în 6 Iunie n., la orele 7 seara, Regele Ungariei a sosit în capitala Sa, din care lipsește de mult timp.

Cu acest prilej, spre apusul vieții Sale, bătrânului Monarch I s'a făcut o manifestație ca și de care desigur nu a mai avut parte în viața sa. A fost manifestația de bucurie și nădejde a desmoșteniților, a vagonbonzlor fără patrie, a mulțimei nesfârșite pe a cărei umeri osoși se întemeiază țara și prin a cărei sudoare se ridică palatele strălucitoare. Aceasta a fost una dintre cele două demonstrații, la cari am ținut în titlul pus înaintea acestor șire.

Iar a doua?

Cu zile și cu săptămâni mai înainte paușaliștii de toate tăgmele exprimau opinia publică a cavalerestei și loialei „nemzet“ când scriau cu litere mari: „Nu avem de ce să jubilăm!“ Aceasta era lozinca dată

din partea loialei „nemzet” — și din partea pașaliștilor ei.

Și nu jubilează. Din contra. Nici o blană de fiară sălbatică, nici o coadă de cal împopoțonată ca la circ, nici un aprod în haine străme, nimic, nimic din acea splendoare puțin asiatică, puțin poloneză și mai mult medievală a jubileelor ungurești. Și nici o pânză, nici o panglică rosie-albă-verde pe case și pe balcoane pe tot parcursul bulevardului și a stradelor dela gara de vest până la castelul din Buda, pe unde avea să treacă trăsura domnitorului. Ba chiar lipsa totală a mutrelor sclivisite, pomadate, mustăcioase, cari la asemenea prilejuri iau asupra lor toată mascarada în fel și fel de colori. Și întâmplarea face, — de sigur numai întâmplarea, — ca un dric de morți să apară pe stradele, pe cari va veni Majestatea Sa. Și iar un dric... Ce e asta? Debrețin? Nu. Nu-i nimic. E numai o ciudată întâmplare. Aceasta a fost a doua demonstrație.

Dar să ne întoarcem la cea dintâi, la a socialiștilor, fără steaguri și aceasta, fără cordoane de arangeri, peste tot nepusă la cale, neorganizată, isvorită din o pornire sponiană. Dar cu atât mai impunătoare.

Clasele desmoștenite au ținut să-i mulțumiască bătrânului monarh — așa cum știau și puteau ei, — că le-a promis și lor dreptul pe care l-au cerut atâta vreme înzadar.

„Trăiască sufragiul universal!”

Cu acest strigăt au salutată miile nenumărate sosirea Majestății Sale în capitala Budapesta. Și strigătul acesta nu exprimă numai salutul din Budapesta, ci e salutul milioanei de cetățeni ai acestei țări, a cărei conducere a ajuns pe mâinile unor oameni cari își bat joc de drepturile popoarelor.

*

Și n'a fost la gară nici un ministru, nici unul dintre „consilierii intimi”, al căror nume l-a publicat Monitorul de ieri, nimeni, nimeni, numai miile de desmoșteniți, reprezentanți ai milioanei din țara întreagă.

*

„In Ungaria nu există alți factori decât națiunea și Regele! — zice „Bud. Hirlap” de astăzi. — O singură dorință în pragul serbărilor jubiliare: drepturi națiunii, putere Regelui și glorie amândurora!”

*

Nu, domnilor, de o mie de ori nu! In Ungaria nu poate să existe alți factori decât *poporul și Regele*.

Drepturi poporului, inimă părintească Regelui și fericire amândurora.

ROMÂNIA

Rezultatul alegerilor pentru colegiul II. de Senat.

Iată acum și numele senatorilor aleși în colegiul al II-lea:

Județul Ilfov: C. Nacu liberal 834 v., I. P. Dumitrescu l. 852 v., Dr. Gr. Rômniceanu l. 814 v., Dr. Polizu Micșunești lib. 808 v., M. Ghimba l. 791 v.

Județul Argeș: Th. D. Căpitanovici liberal 268 v.

Județul Bacău: Caton Lecca l. 230 v., Al. G. Constantinescu l. 248 v.

Județul Botoșani: Vasile D. Vasiliu l. 131 v., Garabet G. Ciomac l. 110 v.

Județul Braila: Nestor Filoti l. 260 v., George Gaetan l. 198 v.

Județul Buzău: Atanase Cătuneanu l. 353 v., Plutarch Mareș l. 291 v.

Județul Covurlui: V. N. Madgearu l. 318 v., Aug. Frățilă l. 319 v.

Județul Dolj: Const. Dianu liberal 594 voturi, Grig. Columbeanu l. 589 v.

Județul Dâmbovița: Dr. D. Drăghiescu l. 212 v., Ion. I. Stamatin l. 195 v.

Județul Dorohoi: G. G. Giurgiuvanu l. 99 v.

Județul Fălciu: N. M. Cisman l. 84 v.

Județul Gorj: St. V. Dobruneanu l. 164 v.

Județul Ialomița: T. I. Miulescu l. 175 v.

Județul Iași: Dr. C. Botez l. 307 v., Const. Climescu l. 280 v., Pandele Zamfirescu l. 264 v.

Județul Mehedinți: Dim. Z. Popescu l. 197 v., Al. Cameniță l. 260 v.

Județul Muscel: Dr. V. Jugareanu l. 197 v.

Județul Neamțu: Mih. L. Adamescu liberal 133 v., Jardache Cameniță l. 116 v.

Județul Olt: Al. Ghirghiu l. 213 v.

Județul Prahova: G. Cantili l. 270 v., Mitu Ștefănescu l. 256 v.

Județul Putna: Const. Cernat liberal 336 voturi, Al. Plagino l. 311 v.

Județul Roman: Aristide Bontaș liberal 135 v.

Județul Romanați: I. V. Dobruneanu lib. 322 v., H. Fundățeanu l. 306 v.

Județul R. Sărat: Dim. I. Ghica lib. 179 voturi.

Județul Suceava: V. T. Lovinescu liberal 94 voturi.

Județul Tecuci: Gen. Al. Averescu lib. 133 voturi.

Județul Teleorman: Colonel V. Bădulescu lib. 334 v., C. Disescu conservator 371 v.

Județul Tutova: Nic. Nicorescu liberal 197 v., G. Const. Râmnicianu l. 199 v.

Județul Vaslui: Cons. Băstachi lib. 48 v. Balotagiu pentru un loc.

Județul Vâlcea: Gh. I. Olănescu liberal 235 voturi.

Rezultatul se rezumă deci așa: Din cele cincizeci de mandate 48 le-au primit candidații liberali, unul și anume fostul ministru de culte, sub guvernul conservator C. Disescu a reușit la Teleorman, iar pentru un loc s'a declarat balotagiu.

In total s'au ales 91 de senatori liberali, 10 conservatori și au fost 9 balotaje.

Alegerile atât în Capitală, cât și în țară s'au făcut în cea mai perfectă liniște, fără a fi necesară intervenția forței armate, sau a poliției.

O importantă lucrare economică

a apărut de curând și este datorită muncii D-lui L. Colescu, șeful serviciului statistice generale dela ministerul de domenii.

Lucrarea este intitulată: „Progresul economic al României realizat sub domnia M. S. Regelui Carol I.”

Cartea cuprinde întreaga activitate economică a țării în decursul celor 40 de ani din urmă atât pe terenul agricol cât și comercial, industrial și financiar, de asemenea date statistice foarte exacte, cari vor fi de o mare importanță pentru oricine vrea să știe seama de dezvoltarea repede a țării de la 1866 până astăzi.

Lucrarea conține de asemenea tablouri grafice de o claritate și precizie remarcabilă.

Iată un document prețios:

Dela 1866 până la 1905 populațiunea României a crescut dela 4.115,818 locuitorii la 6 milioane și jum.

Suprafața terenurilor cultivabile de la 2 milioane 250.000 hectare la 5.420.700; recolta s'a ridicat dela 6.489.200 hectolitri la 36.412.747; producția petrolului dela 5915 tone la 496.870 de tone. Importul de la

71.429.206 lei la 337.537.985 lei, exportul dela 116.500.363 lei la 457.101.394 lei etc.

Dr. Colescu a avut onoarea să fie primit în audiență de M. Sa Regele căruia i-a înmănat această importantă lucrare.

Alegerile pentru colegiul universitar.

Joi la 6—24 c. s'au făcut alegerile pentru colegiul universitar din București și Iași.

Candidații pentru mandatul de senator la colegiul universitar sunt la București dl C. Dumitrescu—Iași, rectorul universității din partea liberalilor și dl Titu Maiorescu profesor la facultatea de litere din partea conservatorilor.

Numărul votanților este de 88 dintre cari 8 profesori onorari.

Candidații Iașului sunt dnii P. Missir și Stravolca.

Discursul dep. M. Polit.

— Rostit în ședința dela 6 Iunie. —

(Sfârșit.)

Și ce-a făcut Mazuranici? O știu dela regretatul nostru prieten episcopul Strossmayer. Mazuranici i-a scris lui Strossmayer o scrisoare în care îi cere sfatul: să primească oare postul de ban sau nu? Strossmayer era hotărât împotriva primirii, pe motiv că și-ar primejdi toată vaza în Croația și nu s'ar putea feri cu Maghiarii. Cu toate acestea, în interesul cauzei—fiindcă și el era convins că e nevoie de un raport prietenesc cu Ungaria—a primit postul de ban.

Mazuranici a introdus în guvernul provincial al Croației cea mai mare parte a bărbaților vechiului partid național. Pe atunci, însă, partidul croat național nu era unitar, fiindcă exista partid național și partid curat național, care pe vremea guvernului lui Mazuranici era opoziție. Iar Mazuranici și-a pierdut toată vaza în timpul ocupațiunii, fiindcă era silit să execute toate poruncile ce le primia din Budapesta și Viena. Pe urmă sătul de veșnicile conflicte cu guvernul nngar, și-a dat demisia. Și cine i-a urmat lui? Un mare prieten al uniunii, un bărbat distins și cinstit din creștet până 'n tâpi, un adevărat nobil croat: contele Ludovic Peiacevici. Sub guvernul lui s'au săvârșit lucruri oribile; pe stradele Zagrabului s'au făcut demonstrații pentru chestiunea emblemei și sânge omenesc a curs pe stradele Zagrabului și în provincie.

Contele Szapáry Gyula, ministrul de finanțe de pe acele vremuri, i-a cerut contelei Peiacevici sfatul dacă e cu puțință ca pe oficiile de finanțe comune s'ar putea afixa emblemele cu inscripție maghiară.

Contele Peiacevici i-a răspuns că e cu neputință. Mai multe luni, emblemele acestea au zăcut prin poduri, până-ce, într'o bună dimineață contelei Szapáry i-a venit în minte că nu e dator să ceară în chestiunea aceasta sfatul bunului și a dat ordin ca pe oficiile comune să se afixeze emblemele cu inscripție maghiară.

O VOCE (din stânga): Foarte corect! A procedat foarte cuminte.

M. POLIT. Ei, și care credeți c'a fost urmarea? Când a văzut poporul inscripțiile a dat năvală asupra edificiilor, — a venit poliția, a venit jandarmeria și a tras focuri încât au rămas o mulțime de răniți și de morți. Nu numai în Zagrab era răsmiriță ci în întreg ținutul era o mișcare atât de mare încât Croații, acei oameni pe cari îi știam catolici buni, au intrat prin biserici și-au aruncat afară chipul Sfântului Ștefan zicând: și tu ești ungar, afară cu tine! (Sgomot mare în stânga și dreapta extremă). Intre împrejurările acestea contele Peiacevici a abdicat. In locul lui a venit un comisar: generalul Rasberg. Pe vremea aceea gazetele croate nu aveau voie să scrie arti-

cole de fond. Când s'au petrecut lucrurile acestea ele s'au pus și au tipărit cu litere grase în fruntea foilor § 57 al legii de transacțiune, amăsurat căruia în părțile croate singură limba croată e limba oficială. De altcum tot la acest paragraf se referă, cu ocazia discuției acestui proiect, prietenii mei deputații croați. (Zgomot în stânga.) Ce s'a întâmplat mai târziu, știu și generațiile mai tinere. — A urmat guvernul lui Khuen-Héderváry vreme de 20 de ani. Și în urmă cine i-a mântuit pe Croați de această robie? Coaliția maghiară în urma rezoluției din Fiume. Intre Croați și Maghiari s'au creat cele mai prietenești raporturi. Eu On. Cameră, nu împărtășesc această rezoluție ci tocmai de aceea zic, că Croații sunt în anumite iluzii, căci starea nu e așa de sigură. De altcum m'am bucurat că în Croația a încetat tirănia și croații au ajuns liberi tocmai cu ajutorul coaliției maghiare.

Dar pe lângă asta mai trebuie ceva pentru ca raportul dintre Ungaria și Croația să fie regulat. Nu-i nevoie ca cineva să-și puie ochelari pentru a vedea ce mai trebuie, căci se vede și așa.

Acum, dați-mi voie să trec la proiectul din chestiune.

Pentru a înțelege acest proiect trebuie însă să clarificăm: care e raportul dintre Ungaria și Croația? E un raport de stat sau samănă cu acel raport care corăspundea mai de mult în Ungaria dreptului municipal al comitatelor?

Cumcă acesta totdeauna a fost un raport de stat, aceasta ni-o dovedește faptul ca Croații l-au ales pe regele Coloman, ca rege al lor, precum și faptul că Croația a primit Sancțiunea pragmatică înainte Ungariei, la 1712, iar Ungaria numai la 1723.

THALY KALMAN. Aceea a fost o presiune pentru noi, Maghiarii!

M. POLIT. Același lucru îl dovedește și legea de naționalități, care zice la § 29 că, dispozițiile acestei legi nu se estind și asupra Croației, Slavoniei și Dalmației cari au teritoriu propriu și cari formează și în privința politică o națiune de sine stătătoare. Astfel stând lucrurile, cum se mai poate afirma, ceea-ce i'a scăpat pare-mi-se colegului Barta (Voci: foarte corect a vorbit!) că nu există stat croat?

Binevoiiți a șterge și a anula întreaga istorie dacă vă place a trage dungă peste raportul real dintre aceste două țări. L-am ascultat cu plăcere pe dl deputat căci credeam că își va putea desvolta motivele, dar când am auzit din gura d-sale că acestea sunt numai niște concesii pe cari le-a făcut Ungaria Croației...

SZASZ JOZSEF. Așa și e. A avut toată dreptatea!

M. POLIT... n'am mai putut suferi. Dar la urmă am fost silit și eu să strig „să trăiască“, dimpreună cu ceilalți deputați — la o insanitate ca asta. Căci e clar ca lumina soarelui că raportul dintre Ungaria și Croația e un raport de stat, ceea ce dovedește și istoria. (Contestări din stânga.)

Nu de mult a zis un bărbat de stat maghiar, fost președinte al consiliului de miniștri, deputat care joacă și azi un rol, un om nu mai neînsemnat decât baronul Bánffy Dezső, că există Croația, dar nu există stat croat (Voci: Evident!) Și a mai adăugat, că între comitatele din Croația și între cele maghiare de dincolo de Drava nu-i nici o deosebire. Dați-mi voie, dar o astfel de afirmare nu o pot însoți cu alt epitet decât cu acela de: ușuratică. Ce înseamnă a afirma într'o clipă când spiritele sunt atât de agitate în Croația și când partidul Starcev ci câștiga teren, că nu există Croație? Asta nu poate însemna alta, decât, că voiți să vărsați ulei pe foc. (Zgomot mare.)

BATHYANY T. Asta o faci d-ta acum! (Așa-e, așa-e, în stânga. Voci în stânga: Agită!)

M. POLIT: Cred, că vei căuta prilejul să-ți dovedești aceste afirmații, dle coleg Batthyány.

BATTHYANY T. Le voui și dovedi. (Zgomot.)

M. POLIT: Ați face bine să nu întrerupeți în continuu pe un deputat bătrân. (Zgomot și strigăte în stânga: păcătos bătrân.)

BATTHYANY T.: Și D-ta întrerupi de stule-ori.

PRES.: Liniște domnilor!

M. POLIT: Dl ministru de comerț a arătat ieri, că sunt atâția împiegați sârbi și atâția croați în serviciul căilor ferate. Vă întreb, dlor, e aceasta o milă? Croatul și Sârbul, despre care legea zice, că alcătuiește o națiune proprie, și ocupă un teritoriu al său, să n'aibă dreptul de a fi aplicat la căile ferate?

OLAY LAJOS.: Trăiesc din bani ungu-rești! (Senzație în stânga.)

O VOCE: Al cui e trenul?

SÜMEGI V.: Bani ungurești îi primesc dar limba ungurească nu!

M. POLIT.: Odată, vorbind cu dl secretar de stat, am aflat dela dânsul, că oficianții dela căile ferate, caută anume a nu vorbi în limba croată și abuzează de buna-voința călătorilor, — dar dânsul e aplicat a pune stavilă acestor neajunsuri. A vorbit foarte bine dl secretar de stat.

Eri însă dl ministru de comerț cu emfază a zis, că „noi suntem Maghiari și Maghiari vom rămâne“. (Aprobări în stânga.)

La aceasta dl deputat croat Vrbanici care se bucură de multă greutate și considerație în Croația a zis, că „și noi croați suntem și vrem să rămânem Croați!“

Acesta a fost răspunsul adevărat. (Strigăte în stânga: Foarte bine a făcut.)

OLAY LAJOS: Bine, dar să nu mănânce unguri!

POLIT M.: Proiectul de față culminează cred în § 5 unde zice, că numai acela poate deveni funcționar la calea ferată de pe teritoriu croat, care posedă limba maghiară. (Aprobări în stânga.)

On. Cameră! Este întrebarea, care limbă poate fi oficială în baza legii pe teritoriu croat? La această întrebare răspund cu legea în mână că acolo ca limbă oficială poate fi numai cea croată.

MOLNAR JENŐ: Dar trenul pe ai cui bani se face? (Zgomot pe băncile croate și în stânga.)

NAGY DEZSŐ: Asta nu-i importă pe ei. (Zgomot.)

PREȘEDINTELE: Liniște!

POLIT M.: Nu voi discuta cu dl deputat. (Zgomot.)

PREȘEDINTELE: Vă rog să ascultați în liniște pe vorbitor; pentru că contrar voi fi silit să provoc nominal pe acei d-ni deputați, cari întrerup.

SUPILO F.: Și noi plătim!

OLAY LAJOS. Scumpii noștri frați!

POLIT M: S'a accentuat atât în comisie cât și în discursul de ieri al dlui Ministru de comerț, că aceste căi ferate nu sunt oficii de stat, ci numai o întreprindere, firește o întreprindere a statului.

Eri, prietenul meu dr. Vrbanici a răspuns la întrebarea aceasta, arătând că chiar guvernul ungar i-a calificat pe funcționarii de la căile ferate de funcționari de stat, ceea ce are drept urmare că în Croația, pe teritoriu croat, funcționarii au drept electoral. Și se știe că în calitate de simpli funcționari ungari n'ar avea acest drept.

Guvernul ungar a dat o circulară prin care spune că funcționarii dela căile ferate sunt funcționari de stat. Eu într'adevăr, nici nu mi-ași putea închipui ca acești funcționari să nu fie funcționari de stat. Nu e o întreprindere—cum a afirmat-o dl ministru—și chiar de aceea nu poți hotărî în mod arbitrar limba de care are să se folosească. E însă vorba de un oficiu de stat și numai statul respectiv poate să stabilească limba oficiului. E apoi lucru vădit, că numai limba croată poate să fie limba oficială. (Contestări.)

În sensul legii, limba oficială și la oficiile comune nu poate să fie decât limba croată. Așa spune legea și deputații croați cer respectarea legii, cer respectarea artico-

lului de lege 30 din 1868 și a faptului coprins în această lege, anume că în toate oficiile din Croația numai limba croată poate să fie limba oficială.

Proiectul de lege în discuție e foarte simptomatic. Reiese din el că raportul Ungariei față cu Croația nu e chestiune de drept, ci chestiune de tranziție (Mișcare). E absolut numai o chestiune de putere.

Eu nu înțeleg cum poate cineva — în vădită contradicție cu dispozițiile clare ale legii — să afirme că pe teritoriul Croației — despre care legea zice că e o națiune politică, care are teritoriu ei și astfel are și caracter de stat (Contestări în stânga) — cum poate să afirme că se poate face excepție în privința limbii, și că limba oficială a căilor ferate de acolo nu e limba croată, ci limba maghiară.

Se zice că și până acuma a fost așa, că la oficii și până acum se folosea limba maghiară. Chiar dacă a fost așa — cum de fapt a și fost — s'a săvârșit abuz și e trist, domnilor, că guvernul provincial al Croației, banul croat și ministrul croat, care e membrul ministerului ungar, a tolerat un lucru, pe care în sensul dispozițiilor clare ale legii nu era dator să-l tolereze. (Zgomot.)

Am citit expunerea de motive prezentată de dl secretar de stat comisiei. Spune că folosirea limbii maghiare e îndreptățită, fiindcă atunci când s'a adus legea transacțiunii, nici nu existau încă în Croația căi ferate și că numai mai târziu s'au construit.

SZTERÉNYI: N'au existat căi ferate de stat!

M. POLIT: Firește, înțeleg și eu căi ferate de stat... Pe acest titlu însă nu se putea disconsidera legea, fiindcă dacă legea spune că pe teritoriu Croației limba oficială nu poate fi decât limba croată, nu se poate susține că în urma împrejurării că numai mai târziu s'au construit căi ferate de stat, limba croată ar fi exclusă dela căile ferate din Croația.

Mai e o chestiune cu care vreau să mă ocup și aceasta e poziția ministrului croat. Eu țin de o nenorocire atât pentru Maghiari cât și pentru Croați, că întotdeauna am avut ministru croat — i-am cunoscut pe toți — care nu știa să dea sfaturi consiliului miniștrilor ungari, care nu-și cunoștea propria țară! (Aprobări vii la Croați.)

Dați-mi voie, cine erau acești miniștri croați? Au fost bărbați buni, nobili, dar fără orice legătură cu curentul croat, bărbați cari nu știau bine limba croată sau sârbească. Chiar actualul ministru croat, dl Iosipovich, ni-a dovedit că anumite expresii croate nu le pricepe. Eu țin de o nenorocire că ministrul croat nu e în stare să-i dea consiliului de miniștri deslușiri. Dacă actualul ministru croat ar fi fost în stare să facă lucrul acesta, dacă ar fi fost în stare să-i lămurească, n'am fi ajuns în situația de astăzi. Căci doară întreaga chestiune a folosirii limbii croate la căile ferate, nu e încă o chestiune atât de gravă cum va fi chestiunea fumană sau chestiunea Dalmației. E și această o chestiune importantă, dar eu nu n'țeleg cum de e nevoie să provocăm conflict cu o țară-tovarășă de dragul folosirii limbii maghiare la căile ferate.

Declar prin urmare, că dacă ministrul croat nu-și împlinește datoria ce i o impune legea, anume să reprezinte aici Croația, interesele Croației, — întreaga instituție e de prisos (Aprobări vii la Croați) și sporește numai cheltuielile bugetului ungar. În cazul de față, dl ministru Iosipovich ar fi fost dator să-și dea seama de curentul croat, ar fi fost dator să-i deslușiască pe miniștri ungari, ba ar fi avut datoria să le revoce în memorie ceea-ce s'a întâmplat cu emblema ungară în Croația la 1883, ar fi fost dator să le spună, că aceasta e părerea lui care corăspunde opiniei publice croate, curentului croat, iar dacă consiliul de miniștri nu o admite, el își dă demisia. Ar fi trebuit să-și dea demisia și nu să rămână ministru. Dar el cu toate, că Croația întreagă

și toți deputații Croați de aici sunt împotriva lui, și astăzi mai șade în fotoliul ministerial. (Aprobări vii și aplauze la Croați. Voci în stânga: Trăiască Iossipovici!)

OLAY LAJOS: Traiască Iossipovici! El e barbat maghiar!

M. POLIT: Proiectul de lege din chestiune e foarte simptomatic, pentru că el nu tratează o chestiune de drept, ci o chestiune de putere. Legislațiunea maghiară, când are a face cu niște dispoziții cari nu corăspund așanumitei idei de stat maghiar, nu-și bate capul să afle că procedeul ei e legal sau ba, ci zice scurt: „eu explic acest lucru în cutare chip, — fiindcă eu sunt mai tare și fiindcă a ta-i chestiune de putere, eu dispun și poruncesc ca aceasta să se facă așa și așa. (Zgomot în stânga. Voci: Dați-i apă!) Asta așa s'a petrecut și mă mir foarte mult că tocmai dl ministru de comerț... (Voci din stânga: Trăiască Kossuth. Aplauze.) Și eu zic să trăiască, ba încă zic și mai mult. Când data lupta cea mare între Ungaria și Croația, când era la putere guvernul drabanților și când Croații manifestau împotriva lui și în Fiume, cine a fost oare acela care a liniștit lucrurile? A fost însuș dl ministru de comerț. (Aplauze în stânga.) La sfatul dânsului coaliția a întins mâna prietenește Croaților, și se lățise vestea nu numai în Croația și Dalmația, ci în întreaga peninsula balcanică, că fiul lui Kossuth Lajos face o politică al cărei tenor e prietenia nu numai cu Croația, ci cu toate popoarele balcanice.

OLAY LAJOS: Și iată acum recunoștința!

M. POLIT: Tocmai pentru aceea mă mir că dl ministru, care a crescut în străinătate, care-i un „european“ și un bărbat de stat civilizat (Voci în stânga: și care e maghiar!) vine cu un astfel de proiect de lege. Căci aceasta-i o chestiune de putere, și n'ar trebui să fie chestiune de putere ci o chestiune pur de drept. Aceasta o voi dovedi, și cu dovedirea acesteia îmi voi și încheia discursul meu. (Aprobări în stânga.)

Acest proiect de lege e un memento despre felul de tratare a noastră, a deputaților națiunilor din partea legislațiunei maghiare.

O VOCE: Națiuniloor! Auzi acolo! (Sgomot. Președintele sună.)

M. POLIT. Ei, fie și ai naționalităților. DVoastră nu vreți să știți că puținii deputați naționaliști cari sunt în Cameră reprezintă milioane și milioane de cetățeni, ci sunteți încredințați că aveți dreptul a-i călca în picioare cum vă place. Așa voiți a șterge, ca obsolet și articolul de lege XXX din 1868 despre legea de naționalități. (Sgomot continuu) Dar dacă noi, naționaliștii, în urma situației noastre critice, suntem nevoiți a suferi aici din partea DVoastră toate mizeriile, din cauza că, durere, suntem foarte puțini. (Zgomot continuu și voci: Ce puțini? Și așa sunteți prea mulți!)... am convingerea că lucrurile vor lua altă curgere: când se va introduce sufragiul universal nu vom mai fi așa de puțini. De ocamdată însă, cum am mai zis, trebuie să suferim totul. (Sgomot continuu și voci: Ce suferiți?)

PREȘEDINTELE. (sună.) Vă rog să observați liniștea! (Sgomot în stânga extremă.)

M. POLIT: Suferim, da, căci nu voiți să executați legea de naționalități. (Zgomot continuu în stânga.)

O VOCE. (în stânga :) Nu se ține de chestiunea căilor ferate.

M. POLIT: Noi suntem nevoiți să suferim. Dar deputații croați și Croația nu sunt siliți să suferă nimic (Sgomot continuu.) și pe ei nu-i puteți maghiariza pentru că Croația, pe baza legii, e națiune politică, e un regat cu teritoriu propriu. Nimeni n'a tras la îndoială în întreaga monarhie că Croația, respective Croația-Slavon a-Dalmația n'ar fi în legătura de stat cu Ungaria.

MARKOS GY.: E un singur stat, nu-s mai multe. (Sgomot.)

M. POLIT. Legea zice că e federațiune de state. (Voci în stânga: Unde se zice asta? Sgomot continuu.)

OLAY L. Care lege zice așa? Cea dela 1868? (Zgomot neintrerupt.)

M. POLIT. Ți-o spun îndată! (Zgomot continuu.)

PREȘ.: Vă rog dlor să fiți în liniște. Nu pot auzi nimic de zgomotul cel mare.

M. POLIT: Indată: (Voci în stânga: Caută numai!) Paragraful 1 din art. de lege XXX din 1868 zice (citește): „Pe de o parte între Camera Ungariei și pe de alta între Camera Croației-Slavoniei și Dalmației (Zgomot și voci în stânga: Unde-i federațiunea de state?) Asta-i un contract bilateral care zice: pe de o parte și pe de alta... (Zgomot continuu. Iar §2 zice (citește): „Ungaria și Croația-Slavonia și Dalmația formează una și aceeași comunitate de stat. (Mare ilaritate și aplauze. Voci: Deci e tocmai contrarul dela ce zici Dta! Șezi jos! — Zgomot continuu.)

Vă rog să aveți nițică răbdare; altcum nu mai pot continua. (S'auzim! S'auzim!) Legea aceasta zice oare, că Croația aparține Ungariei? (Voci: Da! Așa zice!) Nu, nu aceasta o zice (Zgomot. Președintele sună). Acolo, unde e comunitate de stat, sunt două partide, două partide contrahente. Ca juriști puteți ști atâta seamă. Dar sfârșitul textului zice: pe de o parte și pe de altă!

Evident deci, că e vorba de un contract bilateral. (Zgomot. Președintele sună. Voci în stânga: Vorbește în limba croată!) Fiindcă văd, că n'aveți de gând să vă impuneți răbdarea de a mă asculta, îmi voi termina discursul. (S'auzim! S'auzim!)

Am zis, că noi deputații naționaliști suntem nevoiți să suferim totul, dar că Croația nu e silită să suferă, ce suferim noi. Noi naționaliștii simțim adânc nedreptatea pe care o face acest proiect de lege Croației, și tocmai de aceea, noi deputații naționaliști desaprobam cu toată puterea acest proiect.

Declar deci atât în numele meu, cât și al tovarășilor mei de principii, (Voci în stânga: Cari's aceia?) că nu primesc proiectul.

PREȘEDINTELE: On. Cameră! Dacă am înțeles bine, dl deputat a zis, că dacă proiectul de lege din chestiune ar și ajunge la valoare de lege, Croația nu-l va respecta. (Voci în centru: N'a zis așa!)

M. POLIT: N'am zis așa!

PREȘEDINTELE: Dacă n'ați zis așa, e evident, că nu pot să să excepționez vorbirea.

Teroarea în parlamentul Ungariei.

Horda patruzecișioptistă are nevoie de o glorie ieftină.

Antecedente.

După ce dl Alexandru Vaida se prezentase în Cameră pentru a face, conform hotărârei partidului, cunoscuta declarație de expiare în chestia incidentului celebru cu versurile și după ce s'a dovedit, că spiritele patroșilor sunt încă din cale afară agitate, cu toate declarațiile absolut satisfăcătoare și chiar prea satisfăcătoare din partea dlui Vaida, precum și din partea partidului naționalităților, atanci când cazul era încă recent. S'a discutat în clubul naționalităților chestia, când să meargă dl Vaida în parlament? Și s'a luat înțelegerea ca să se lase să se calmeze situația. A mai venit la mijloc și o agravare preste măsură de îngrijorătoare a unui morb de care suferia de mai înainte d-na Vaida și împrejurarea aceasta încă a trebuit să-l determine pe dl Vaida a evita ori cel puțin a amâna orice izbucnire nouă a patimilor.

Dar situația aceasta nu se putea menținea așa până la infinit. Era de o parte presiunea opiniei noastre publice, asupra căreia incidentul acesta, în stadiul în care se afla, plutia ca o chestie neresolvită neliniștitoare. Erau apoi și considerațiile partidului care se afla în o situație mai mult ori mai puțin penibilă și se simțea oarecum stânjenit chiar în activitatea sa, până când se știe obsedat de preocuparea față de acest incident. Dar era mai înainte de toate, fără îndoială, dorința dlui Vaida de a scăpa odată partidul, de a-i scăpa pe ai săi și de a se scăpa și pe sine din o situație, care trebuia să fie împreunată în mod fatal cu multe iritații sterpe, cu multe vorbe; o situație, care nu putea să fie nici decum pe gustul dlui Vaida, a doritorului de fapte și a omului hotărât în toată vremea de ași face datoria.

Și peste toate momentele și considerațiile situației trebuia să troneze acea ta: datoria constituțională a dlui Vaida de a reprezenta poporul care l'a ales, de o parte; iar de altă parte datoria partidului față de sine însuși și față de cauza, pe care o reprezintă, de a se scutura de orice presiune și suferință,

de a respinge orice terorism, ce s'ar îndrepta împotriva sa, ori fie și numai împotriva unuia dintre membrii săi.

Fiindcă afacerea nu putea să fie considerată numai ca o afacere a dlui Vaida, trebuie să fixăm faptul, că dl Vaida s'a pus întru toate la ordinele partidului, declarând, că se va conforma conduitei, pe care i-o va dicta partidul.

Parlamentări.

Până când n'a intrat anarhia într'un parlament, se consideră pretutindeni ca o chestie de urbanitate parlamentară, ca mai ales chestiile, cari ar provoca disensiuni extraordinare din parte contrară, să se anunțe dinainte din partea acelora, cari vreau să le suleveze. — Această prevenire este pentru a se asigura chiar conflictelor mai grave o desfășurare mai lămurită și mai concisă în formă și pentru a salva în mijlocul tuturor controversa lor însași ideea parlamentarismului.

Și în acest caz tot partidul naționalităților, tot cei neluați în samă, tot cei bruscați, toți cei amenințați în fel și chip au fost cei prevenitori, cei corecți, cei știutori de o prevenitoare bunăcuviință...

Înainte de asta cu o săptămână s'a hotărât în conferința Clubului, ca să meargă în zilele aceste în parlament.

Vinerea trecută această hotărâre i-s'a anunțat președintelui Justh și premierului Wekerle prin dnii Teodor Mihali și Coriolan Brediceanu.

Răspunsul lui Justh a fost scurt, în silă, atât:

— Lăsați chestia aceasta până la toamnă, Vin acum feriile. Mai amânați-o.

Wekerle a răspuns:

— Chestia lui Vaida e tranșată. Dar vorbiți și cu Justh.

— Am vorbit.

Wekerle a adaus:

— Voi vorbi și cu colegii mei. Să așteptați până Joi.

După acest termin dl Wekerle a venit cu următorul avis:

— Am discutat cu colegii mei miniștri

Zicem, ca să amânați totul până la toamnă. Domnul Mihali a răspuns :

— Bineînțeles pe noi nu ne obligă părerea, care si-o formează d-nii miniștri. V'am adus la cunoștință ce voim, ca să nu ziceți că umblăm cu surprinderi. Procedați cum veți afla de bine. Noi vom face, după cum v'am anunțat. Nu voim să mai amânăm chestia aceasta.

Convorbirea cea mai din urmă între d-i Mihali și ministrul Wekerle a avut loc eri, Joi, în 6 Iunie n. dimineața pe la orele 10 fără câteva minute, mai înainte de deschiderea ședinței.

Iar azi dimineață, la orele 7 și jum. d-l Mihali a anunțat președintelui Justh, că d-l Vaida va lua parte la ședința de astăzi. Anunțarea aceasta s'a făcut pentru a evita chiar și aparența că d-l Vaida ar fi intrat în Cameră pe furiș, fără ca președintele să aibă putința de-a lua măsuri prealabile.

Vaida în parlament.

Patriotismul își iese din țîțini.

Piept la piept!

Horda patruzecișioptistă dă năvală spre Vaida. Naționaliștii îi țin în loc cu trupele lor pe câteva clipe, dar sunt împinși cu forța și scoși din sală.

Insoțiți de mai mulți dintre deputații naționaliști, d-l Vaida a intrat azi dimineață în parlament și s'a așezat la locul său obișnuit. D-l Vaida era îmbrăcat într'un costum alb-gălbui, de vară.

Era înainte de ședința și nu erau decât puțini depntați în sală. Lipsea Secuiul Nagy György. Dar era totuși unul cu spasmuri patriotice, un *Horváth Jozsef*, oare-care, un țâr, pentru care d-lui Vaida, dacă s'ar conforma obiceiurilor parlamentare asiatică nu i-ar trebui decât o lovitură de pumn, pentru a-l trimite în infern.

Se încinge următorul preludiv :

Horváth : Am să te pălmuiesc ! Cară-te de aici ! Nu înjosi parlamentul ! Am să te strivec !

Vaida : Poftim ! Să te vedem.

Horváth : Trădătorul nemernic a îndrăznit să vină în parlament ! Vaida a venit în parlament !!!

Horváth se repede spre Vaida și vociferează :

— Dacă îți trebuie o palmă, asta poți să o capeți.

Vlad : Vino încoace ! Să te vedem cine ești !

Deputații patruzecișioptiști vociferează cu pumnii încleștați.

D-nii Vlad și Suciul îl opresc în loc pe *Horváth*, pe care unii deputați unguri îl iau de braț și caută a-l mulcomi. Dar *Horváth* strigă într'una, ca într'un paroxism ;

— Nu, barátom ! Fie, ce-o fi. Mai bine vreau să mă împușc pe urmă, dar îl voi scoate de aici, îl voi pălmui, îl voi călca sub picioare !!

Trecu și furtuna asta.

Intră Wekerle, îi dă mâna d-lui Vaida și se oprește.

— De ce treabă a fost să vii astăzi ? Nu puteați să lăsați până la toamnă ? Voiți să stricați jubileul ?

— Dacă am fi voit să stricăm jubileul, ași fi venit, când au fost la ordinea zilei legile jubiliare. De altfel eu am venit, fiindcă așa a hotărât partidul. Până când să mai amân ? Ce voiți cu mine ? Mi-am cerut scuzele ? Am așteptat două luni ? De atâta vreme nu s'au putut calma spiritele ? Până când ați voi să mai aștept ?

— Eu zic să plec. Acum sunt spiritele prea agitate. *Vino iarăși Luni.*

Cu puțin în urmă a intrat Justh și deschis ședința.

După cetirea și verificarea procesului verbal al ședinței de Joi, s'a desfășurat scena următoare, pe care mărturisim, că nu suntem în stare a o reda cu o destulă fidelitate.

EITNER ZSIGMOND : Cer cuvânt în chestiune de regulament ! On. Cameră ! E drept, că regulamentul nu coprinde nici o dispoziție, ca în cazul, când în Cameră se află și un trădător de neam, (Aprobări în stânga.) Camera să-și suspende ședințele. (Zgomot mare).

PREȘ. : Il rog pe dl deputat să se folosească de expresii parlamentare.

HENTALLER LAJOS : Are dreptate Eitner !

EITNER : N'am găsit altă expresie și cer scuzele Camerei. Propun, prin urmare, ca până va fi în sală, să nu ținem ședință. (Aprobări vii în stânga).

HORVÁTH JOZSEF : Ce ne pasă de regulamentul Camerei ! E o insultare a națiunii maghiare câtă vreme acest mișel șade aici. Mai bine abzicem cu toții de mandat. (Zgomot).

RATKAY LASZLO : Legile țării îi asigură fiecărui deputat dreptul de-a se înfățișa în Camera deputaților și de a lua parte la discuție. Sunt însă și cazuri de incompatibilitate, cari nu se puteau prevedea prin lege, la cari nimeni nu s'a gândit.

Eu din parte-mi sunt de părerea că deputatul Vaida, câtă vreme are mandat, câtă vreme n'a abzis de acest mandat, în senzul constituției are dreptul de a se înfățișa în Cameră. Dar simțul de cinste, patriotismul maghiar (aprobări, zgomot), suveranitatea națiunii maghiare și respectul pentru această națiune ar trebui să-i spună, să-i poruncească să nu vină în Camera aceasta. (Zgomot. Aprobări în stânga).

Eu îi atrag atenția, că deși regulamentul Camerei și legilor ungare îl apară în Camera aceasta, repet, îi dau sfatul să nu uzeze prea multă vreme de acest drept, căci există și patimi juste, cari, dacă izbucnesc, nu pot fi înăbușite de regulamentul Camerei. (Aprobări în stânga) Să nu aștepte dl deputat, ca această Cameră să uzeze împotriva lui de această satisfacție.

M. POLIT : Cer cuvânt !

PREȘEDINTELE : In ce chestiune ?

M. POLIT : In aceeași chestiune în care au vorbit și ceilalți deputați. (Sgomot mare în stânga : Șezi jos !)

LEITNER ZS. : Se mai și obraznicesc după toate astea ! (Sgomot continuu.)

A. VLAD : Onorată Cameră ! (Sgomot continuu.)

MARKOS GYULA : Obraznicie peste obraznicie (Sgomot care nu mai încetează. Voci : Nu ținem ședință !)

PREȘEDINTELE : In ce chestiune vrei să vorbești ? (Sgomot continuu.)

HORVÁTH GY. Marș afară, că de nu e vai de tine. (Zgomot infernal).

HORVÁTH I. (nagyvázsonyi). Nu pleacă asta afară ! (Sgomot continuu.)

PREȘEDINTELE. Trebuie să observ ordinea de zi. (Sgomot infernal și senzație neîntreruptă).

HENTALLER L. Nu se poate intra în ordinea de zi. (Sgomot infernal). Nu intrăm în desbateri, să plece afară !!

PREȘEDINTELE. Suspind ședința pe un sfert de oră. (Aprobări. Sgomotextraordinar și iritație în toate părțile sălii).

Un sfert de oră ! Atâta va figândit Justh, că ajunge pentru — a se face vrdine.

Suspendarea ședinței se pare că a fost semnalul convenit.

Eroii patruzecișioptiști mai steteră câteva clipe, se priviră, par'că voiau a se înțelege din ochi, dacă sunt cu toții gata și apoi de odată ! Hai pe ei !

Vociferările se deslănțuiră din nou.

Unul Somogyi, chip de mistreț, care se postase, anume, înaintea naționaliștilor, porni să-și facă loc cu capul și cu umerii printre d-nii Vlad și Suciul.

D-l Suciul îl prinde de piept. Se împing, se hârțuiesc.

Markos sare pe un scaun și strigă. Preste tot nimeni nu mai ia în seamă vorbele. E acum vremea faptelor, a îmbrâncirilor, a împinsăturilor,

Naționaliștii steteau rezoluți, (așteptători, scrutători. Ei priveau la horda, care se împingea spre dâșii și par'că se așteptau, ca să răsune de undeva cea d'întăiu lovitură, o palmă, dacă nu mai mult. Dar nu. Totul e convenit să se facă numai prin împinsături și prin îmbrânciri.

In timp ce Somogyi căuta să străbată dinainte spre Vaida, un alt grup a străbătut pe din dos. Somogyi căpătase ajutor. Dindărăt îl împingeau acum mai mulți, ca să-l poată răsturna pe d-l Suciul, care își înțepenise picioarele între scaune. Dintre Români d-nii Vlad și Mauiu îl susțin cu umerii pe d-l Suciul, ca să nu poată fi clătit din loc.

Pe de altă parte un alt grup, de patruzecișioptist, luând sama, că Românii se îmbrâncesc cu Ungurii puțin mai la vale, îl iau pe d-l Vaida din dos, îl împing și îl scot așa cu puterea dintre scaune.

Somogyi văzând că nici el, nici ceata lui, nu poate străbate de Români pe dinainte, sare peste scaune și voește a se repezi la Vaida, care în acest timp împins de celalalt val al patruzecișioptiștilor ajunsese la ușe. D-l protopop Popovici, pe cât de blând altă dată pe atât de hotărât acum, îl prinde pe Somogyi de subsuori și-l ține pe loc.

— Stai !

Și stă bietul Somogyi. N'are ce face. Cu toate că ambiția patriotică l'ar împinge să dea înainte.

Somogyi se zvârcolește să scape din situația asta și vrea să se arunce din nou spre Vaida.

Acum sare lângă el d-l Maniu și-l prinde de braț.

Dar vine năvala din amândouă părțile și rupe ceata mică a Românilor, împingând pe d-nii Vaida și Maniu spre coridor. Ceilalți Români sunt opriți pe o clipă în învălmășeala dinsală îmbrâncindu-se cu cei rămași înăuntru.

Năvala patruzecișioptiștilor se îndeasă și se împinge spre ușe, ducându-i pe naționaliști aproape pe sus, prin forța masselor.

D-l Vaida este împins înainte. D-l Maniu îi stă alături.

Vitejii își dau ordin unii altora : — Să nu-l atingeți ! Nimeni să nu-l atingă ! Numai să-l scoatem frumușel afară.

Dar injurăturile curg ploaie.

Un priculiciu pe cât de mărunț, pe atât

de guraliv, notarul Ráth Endre, nu se deslipește de lângă Vaida, chipu că îi ține gardă.

Ii ține gardă și injură. Ii injură pe Vaida pe Români, pe Dumnezeu...

Asta merge așa, până la scară: Vaida și Maniu înainte. Indărăt convoiul, vre o sută deputați patruzeisioptiști.

Un prietin îi aduce o trăsură dlui Vaida care pleacă însoțit de dl Maniu.

* * *

E de remarcă, că poporalii și constituționalii s'au ținut în absolută liniște sub întreg incidentul, pe când altădată se întreceau și ei în „patriotism“ cu patruzeisioptiștii. Ba aveau chiar ambiții de a-i pune în umbră pe patruzeisioptiști.

Toată daravera a dovedit, că era pusă la cale.

Un deputat Maghiar spunea, că l'a auzit pe Wekerle, când a ieșit din sală, după convorbirea cu Vaida, cum li-a zis unor deputați:

— Dobjátok ki ezt az oláhot! (Dați-l afară pe valahul acesta!)

Consumma um est — vor crede ei.

Pentru astăzi — zicem noi.

Un cuvânt mai are de a spune aci și partidul naționalităților, care nu va putea lăsa să fie terorizat, și să i-se impună o conduită din partea altor partide.

Un cuvânt va avea de spus însași obștea românească și opinia publică a naționalităților și chiar opinia publică ungurească de bun simț... Unde este aceasta?

E copleșită și nu îndrăznește a zice nici cărc? Unde sunt apărătorii constituționalismului adevărat, ai instituției parlamentului, ai unității parlamentare?

Ori hordei acesteia îi trebuiesc garanțe constituționale, care le calcă în picioare și pe acele, pe cari le are?

Dar vor avea mulți încă a-și spune cuvântul asupra celor petrecute astăzi în casa țării și că aceea ce s'a făcut astăzi, „afacerea Vaida“ este departe de a fi încheiată.

FRANZ JOSEF Apă purgativă

probată ani de zile cu cel mai bun rezultat.

ȘTIRILE ZILEI.

Vineri, 7 Iunie 1907.

— Știri personale. Aseară au sosit în Capitală, I. P. S. Mitropolitul Ioan Meșianu și P. S. Sa Episcopul Ioan Ignatie Pap pentru a lua parte la sărbările jubilar, în amintirea celor 40 de ani de domnie a Maiestății Sale.

— **Voinicoși.** În sedința de astăzi, deputatul Boroșineului Dr. Ioan Suciuc apărând cu trupul său pe deputatul Vaida, asupra căruia se năpustise analfabetul Somogyi Aladár, l-a prins pe acesta de piept și la oprit să dea în deputatul Vaida.

Somogyi i-a trimis d-lui Suciuc martori, cari însă a refuzat să dea satisfacție „cavalerească“, punându-se pe

baza principiară a clubului parlamentar de-a nu se lăsa provocați de gălăgioșii Camerei.

„Cavaleri“ à la Somogyi, Nagy, Markos — cer satisfacție!

Adorabil!

„O nouă izbândă națională“. Sub titlul acesta „Bud. N-ó“ scrie: „Poliția din Pressburg a avizat eri poliția din Budapesta că agentul Szabó Gyula a săvârșit mai multe escrocherii și s'a ordonat urmărirea lui. Poliția din Pressburg îi comunică surorii din Budapesta descrierea dactiloscopică a lui Szabo. Blancheta e tipărită în limba maghiară, rubricile însă sunt complicate în limba germană. Poliția maghiară comunică cu poliția maghiară în limba germană. E și aceasta o izbândă național-coaliționistă“.

— **O jalbă.** Primim următoarele rânduri spre publicare: „On. Redacțiune! Nu vi-se pare și D-Voastră că corespondența din numărul de ieri al ziarului D-Voastre despre închegarea în o societate pentru înființarea unei parohii și biserici românești în Viena, e pentru noi Români din Budapesta o palmă? În această capitală sunt vr'o 3000 de Români și din aceștia numai 52 de inși figurează în listele parohiei românești. Avem o capelă românească și nu se interesează nimeni pe ea. Ea nu e un loc de adevărată elevare sufletească pentru noi Români. Autoritățile superioare bisericesti dela Arad par a nu se îngriji de loc de această parohie, aici încă nu-și prea bate nimeni capul cu ea. De ce ne mai trebuie biserică românească aici, când ea servește numai pentru a asigura existența alor vr'o doi slujbași ai ei, și încolo nu-i nimic.“

În interesul nostru național, vă rog să vă ocupați și în ziarul D-Voastră de nevoile acestea. Altcum ne râde lumea“.

Unul care e hotărât a ieși din rezerva rușinoasă.

— † **Nicolae Chiornită**, proprietari, a răposat în 19 Maiu. A fost înmormântat la 21 Maiu v. în cimiterul gr.-oriental din Cuciulata.

Odihnească în pace.

— **Ai lor să fie.** În numărul nostru de eri am dat știrea că Ion Meseșian din Cluj (nu Mureșian cum s'a cules greșit) și-a maghiarizat numele în Mezei. Citim astăzi în ziarul „Erd. H-p“ din Cluj: „Meseșian nu va profita mult de numele său maghiar Mezei, fiindcă a falsificat mai multe cambii și a șters-o în lume“.

Economie.

Situația agricolă în Ungaria. Conform raportului ministrului ungar de agricultură situația agricolă s'a prezentat la 1 Iunie n. astfel:

În jumătatea a doua a lunei Mai timpul a fost schimbăcios. Ploi împreunate pe alocurea cu vijelii — s'au revărsat în întreaga țară.

Îndeobște timpul a devenit mai favorabil dezvoltării vegetației, cu toate acestea dezvoltarea sămănăturilor de toamnă în multe ținuturi nu e satisfăcătoare, plângerile asupra stărei rele a săptămânilor de toamnă continuă.

Ploile multe și abondente au fost însă foarte prielnice dezvoltării sămănăturilor de primăvară.

Lucrările de primăvară sunt pe isprăvite, acum continuă încă lucrările în vii, săpatul precum și plantarea tutunului.

Pretutindeni e lipsă mare de brațe muncitoare.

Ministriul pe baza a 2000 de rapoarte constată că teritoriul semănat cu cereale de toamnă e cu 900.000 jughere mai mic, decât în anul trecut. Față de acesta a crescut cu aproape atâta teritoriul semănăturilor de primăvară.

Teritoriul semănat cu grâu e cu 670.000 jughere catastrale mai mic (adecă cu 10-8 procente), decât în anul trecut, cel de secară cu 166.000 jughere cat. (8-4 procente). cel de or de toamnă cu 50.000 jugh. cat. (adecă cu 50 procente).

Teritoriul semănat cu grâu a scăzut dela 6,216.74 jugh. cat. la 5,544.244 jugh. cat. (10-80 procente), cel de secară de la 1,984.118 jugh. cat. la 1,818.118 jugh. cat. (8-4 procente.)

Față de acestea teritoriul orzului de primăvară a crescut dela 1,845.265 jugh. cat. la 1,937.600 jugh. cat. = 5 procente, iar cel al ovăsului dela 1,814.418 jug. cat. la 1,914.418 jugh. cat. = 5-50 procente.

Starea dezvoltării sămănăturilor, — față de cea din anul trecut — de asemenea nu e satisfăcătoare.

Grâul, săcara și orzul adecă numai în parte a scos spicul, așa, că anul acesta și secerișul se va începe mai târziu.

Grâul se prezintă după diferitele ținuturi astfel. În ținuturile din stânga Dunărei ameliorarea în urma ploilor e vădită, grâul e verde și începe a scoate spicul, e însă mic și rar. În unele locuri se ivește rugina.

În dreapta Dunărei încă s'a îndreptat grâul, în unele locuri însă e rar.

În ținuturile dintre Dunăre și Tisa ploile au ajutat prea puțin.

De asemenea și în ținuturile din dreapta Tisei nu se poate constata o îmbunătățire. Grâul e rar și mic, nu se poate spera nici chiar o recoltă mijlocie.

În stânga Tisei ploile au îndreptat încâtva sămănăturile de grâu, e nădejde însă numai de o recoltă foarte slabă, de oare-ce grâul e rar, spicele eșite sunt foarte mici.

În unghiul dintre Tisa și Murăș a folosit încâtva ploaia, cu toate acestea grâul e mic, rar, așa că recolta va fi slabă.

În ținuturile ardelene încă nu e mai favorabilă starea sămănăturilor de grâu, deși ploile au avut înrăurire binefăcătoare asupra lor.

În genere luat se poate aștepta o recoltă de 5-59 măji metrice (q) la jugărul catastral, adecă peste tot aproximativ 31 milioane măji m [q] față de 53-72 măji m. [q] din anul trecut.

Secara în ținuturile din stânga Dunărei e mai slabă și decât grâul în ținuturile dintre Dunăre și Tisa, precum și din dreapta Dunărei secara promite o recoltă mijlocie, în dreapta, stânga Tisei și în ținuturile din tre Tisa și Murăș săcara e mică și rară, recolta va fi slabă.

În părțile ardelene sămănăturile de secară sunt mai slabe, decât și cele de grâu.

Se sperează 5-46 măji metrice săcară la jugherul catastral 9-9 milioane măji metrice, față de 14-5 milioane măji m. din anul trecut.

Orzul de toamnă, din care s'a arat aproape jumătate — e slab, recolta nu va fi nici chiar mijloc.

Orzul de primăvară se prezintă bine, în unele ținuturi se dezvoltă favorabil.

Anul acesta s'a sămănat mult orz de primăvară.

Recolta va fi aproximativ de 6-6 măji m. la jugărul catastral, în total 12.80 milioane măji m. față de 15-18 milioane măji m. din anul trecut.

Desvoltarea ovăsului a fost mai favorabilă.

În genere sămănăturile de ovăs sunt mai bune și dacă timpul va fi și în viitor favorabil dezvoltării, recolta va fi destul de bună. Mai bine se prezintă sămănăturile de

ovăz din partea stângă a Tisei, cele mai slabe sunt în ținuturile ardelenne, aici recolta va fi slabă mijlocie.

Se sperază în total o recoltă de 11-34 milioane măji m, față de 12-73 măji m. din anul trecut.

Rapița e în genere slabă. În unele ținuturi insectele au pricinuit pagube mari. Cele mai bune sămănături de rapiță sunt în Ardeal.

Cucuruzul se prezintă în genere bine. Sămănăturile timpurii de cucuruz au răsărit bine și se dezvoltă în împrejurări prielnice.

În cele mai multe ținuturi ale țării, agronomii au isprăvit cu săpatul cucuruzului, în unele ținuturi au început și cu îngropatul.

Cartofii în genere au răsărit bine și în urma ploilor dezvoltarea lor e satisfăcătoare.

Săpatul s'a isprăvit în ținuturile bănățene ș'a început și îngropatul.

Soiurile de cartofi timpurii au început a înflori.

Sămănăturile din grădini, legumile etc. în urma ploilor se dezvoltă bine.

Plantarea tutunului în urma secetei a întârziat. Ploile din urmă însă au ajutat mult, îndreptarea e vădită.

Napii de zahăr și de nutreț au suferit mult din lipsa ploilor, apoi insectele au pricinuit pagube mari, așa că în unele locuri au trebuit sămănași din nou.

În genere starea sămănăturilor de napi e îndestulătoare.

Plantele de nutreț. Lucerna și trifoiul au suferit mult în urma gerului, șoarecii încă au cauzat pagube însemnate așa că în unele ținuturi trifoaiele și lucernele sunt rari, dezvoltarea e neînsemnată, au rămas mici și mărunte.

Cositul prim a dat rezultate slabe.

Livezile nu se prezintă întreg mai bine. Iarba n'a ajuns înălțimea cerută, așa că cositul prim nu e satisfăcător.

Pășunile se vor îndrepta probabil numai în urma ploilor din săptămâna trecută.

Viile se dezvoltă favorabil. Viile, ce peste eamnă au rămas neîngropate, au suferit mult din cauza gerului.

În unele ținuturi se arată puțini struguri pe vițe, așa că nu e nădejde de o recoltă corăspunzătoare.

Pomi nu se prezintă bine. Floare a fost multă, a rămas însă puține poame.

Omizele și gândacii în multe ținuturi au nimicit roada.

Cireșii din comitatele de Vest, vor da o roadă îmbelșugată.

Se sperază în genere o roadă bună din cireșe și vișine, apoi din mere și pere, mai slabă din prune și nuci.

Situația agricolă. Asociația regnicolară a economilor ungari a dat publicității la sfârșitul lunii Mai rapoartele corespondenților asupra situației agricole din țară. Din acestea însemnăm următoarele:

Arad. De săptămâna trecută și până acum nu se poate constata o schimbare radicală.

Timpul e mai favorabil, decât în prima jumătate a lunii Mai. Căldura nu e prea mare și avem ploi parțiale.

Becicherecul-Mare. Ploaia abondentă din săptămâna trecută a îndreptat sămănăturile, atât pe cele de toamnă, cât și pe cele de primăvară.

Grâul începe a scoate spic. Celelalte sămănături se dezvoltă favorabil.

Sân-Miclăușul-Mare. Ploile din săptămâna ultimă au avut înrăurire foarte bună asupra sămănăturilor, cu toate acestea grâul rar s'a îndreptat puțin, și în ori și ce caz nu putem nădăjdui decât o recoltă slabă, atât de grâu, cât și de săcară.

Starea sămănăturilor de orz și ovăz e bună.

Acestea dacă timpul va fi pe viitor favorabil, vor da o recoltă bună.

Cucuruzele au răsărit bine, de asemenea și cartofii. Napii de nutreț se dezvoltă favorabil.

Sătmar. Săpatul cucuruzului s'a început pretutindeni, în unele locuri s'a isprăvit deja.

Am avut ploi mai mici, cari au folosit foarte mult plantelor de săpat și livezilor.

Sămănăturile spicoase, în deosebi cele de toamnă, sun foarte slabe.

Vârșet. La 28 Mai am avut o ploaie împreună cu vijelie, ce a durat mai multe ore, eu toate acestea mai e lipsă de ploi, cari ar fi de folos îndeosebi pentru ovăz și cucuruz.

Grâul e slab, căldurile prea mari i-au stricat așa că nu e nădejde de mai mult, decât 3 măji metrice de jugherul catastral.

Sămănăturile din grădini și livezile încă au suferit în urma căldurilor prea mari.

Săpatul cucuruzului continuă.

Săcara în unele locuri a s.os spicul.

Bursa de efecte. Raportul ministrului de agricultură a făcut impresie rea la bursele din străinătate, în deosebi la Berlin.

S'a colportat apoi știrea, că secretarul general al băncii austro-ungare în ultima ședință s'a exprimat nefavorabil asupra situației pieței de bani. Toate acestea au contribuit la căderea cursurilor.

Circulația în târgul efectiv a fost minimală.

Tendența în piața de rente e liniștită, cursurile au căzut puțin.

Valutele nu s'a schimbat.

La încheierea bursei au notat:

Acțiunile institutului de credit	Coroane
" " austriac	— 653.50
" " ung. a.	— 755.—
" băncii de escompt a.	— 498.—
" soc. căilor ferate austro ung.	— 671.50
Renta ung. de aur 4 proc. vinde	— 111.70
" " coroane 4 " "	— 93.65
" austr. de aur 4 " "	— 117.10
" " coroane 4 " "	— 98.70
Scrisuri fonciare „Albina“	— 101.—
Napoleon d'or (20 franci aur)	— 19.19
20 mărci germane, aur	— 23.56
Galbeni austriaci și ungurești	— 11.43
Bilete germane 100 mărci	— 117.97
" franceze 100 franci	— 96.05
" italiene 100 lire	— 95.90
" române 100 lei	— 95.50
Ruble rusești de hârtie	— 2.53

Preturile cerealelor. Raportul ministrului asupra situației agricole a avut de urmare, că prețurile grâului și secărei s'au urcat.

Prețurile orzului, ovășului și cucuruzului au scăzut.

Azi până la 12 ore din zi s'au vândut 12.000 măji m. grâu.

Pentru cel mai frumos grâu s'au plătit 21 cor. 50 fil.

Piața din Budapesta.

I.

Cereșe.

Grâu, maja metrică., frumos	. 21 cor. 50 fil.
" " " mijlociu	. 20 cor. 40 fil.
" " " mai slab	. 19 cor. 30 fil.
Săcară, maja m. dela	15 cor. 65 fil. — 16.10
Orz.	" " " 13 cor. 45 fil. — 14.—
Cucuruz nou	" " " 11 cor. 80 fil. — 12.—
Ovăș,	" " " 15 cor. 60 fil. — 16.25

II.

Producte.

— Prețurile sunt socotite după 100 kilogr. și în bani gata. —

Unsoare de porc, dela	150 cor. — 151 cor
Slănină,	. . . " 126 cor. — 133 cor
Cartofi,	. . . " 0 cor. — fil. — 0—

Spirit, ... " 50— cor. — 50.50

III.

Târgul de porci Kőbánya (Steinbruch).

(Prima calitate ungară).

Bătrâni	. . . — — — fileri kilogramul
Tineri	. . . 141—142 fileri kilogramul

Redactor responsabil:

VASILE MACREA.

Tip. «Poporul Român», István-ut 11.

„Grănițerul“, Inst. de credit și econ. în H.-Dobra

PROSPECT.

Adunarea noastră generală extraordinară, ținută la 8 Maiu 1907 a luat cu privire la înmulțirea capitalului social, următorul concluz:

1. Capitalul social, pe baza §-lui 4 din statute, se înmulțește dela 150.000 cor. până la suma de 300.000 cor.

La înmulțirea capitalului social acțiunile vechi au drept de preferință și pentru exercierea acelu drept, acțiunile vechi trebuie prezentate direcțiunii spre stampilare.

2. Fiecare acționar vechiu are drept să opteze din emisiunea nouă, cu prețul de 105 cor., atâtea acții noi, câte posedă din emisiunile de mai nainte.

Suma ce e peste prețul nominal de 100 cor. să va conta la fondul de rezervă.

3. Dreptul de optare să poate exercita până în 30 Iunie st. n. 1907.

Acei acționari vechi, cari până la acel termin nu au participat la subscriere, necondiționat își perd dreptul de prioritate și favorul punctului 2. la subscrierea de acții din această emisiune nouă.

4. Până la 30 Iunie st. n. 1907, fiecare acționar e dator a solvi la cassa institutului 5 cor. în favorul fondului de rezervă și 20 cor. ca prima rată din prețul de emisiune, de fiecare acție subscrisă, respective optată.

Ratele următoare vor fi a să plăti după fiecare acție:

câte 20 coroane până în	30 Septembrie 1907.
" 20 " " "	31 Decembrie "
" 20 " " "	31 Martie 1908
" 20 " " "	30 Iunie "

Fiecare acționar are însă drept a solvi deodată și mai multe, sau toate ratele, înainte de termenii fixați.

5. La emisiunea această nouă de acții încă să vor aplica dispozițiunile §-lui 9 din statute.

6. Acțiunile deplin plătite vor participa la dividenda anului de gest. 1909.

Dela plățirea ratelor până la 31 Decembrie 1908, acționarii noi primesc 6% interese după capitalul vărsat.

7. Acțiunile neoptate de acționarii vechi, direcțiunea le vinde din mână liberă și la neacționari, începând din 1 Iulie 1907, și anume: bucată cu prețul de 120 cor., din care sumă 20 cor. trec în favorul fondului de rezervă.

Acești acționari au a solvi la subscrierea de fiecare acție câte 20 cor. taxa fondului de rezervă și 20 cor. ca prima rată din prețul de emisiune.

Față de acești acționari noi încă să vor aplica dispozițiunile din punctul 4, 5 și 6 din acest prospect.

Acționarii noi începând cu anul de gestiune 1909 intră în toate drepturile acționarilor vechi.

H.-Dobra, la 8 Maiu 1907.

Direcțiunea institutului de credit și economii

„GRĂNIȚERUL“.

Acest prospect și formularul declarațiunii pentru subscrieri de a țil din emisiunea nouă s'a expedit la adresa fiecărui acționar, și la cerere trimitem cu plăcere tuturor, cari să interesează de emisiunea nouă a institutului nostru.